

**РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО,
МЛАДЕЖТА И НАУКАТА**

**НАЦИОНАЛЕН ЦЕНТЪР
“ЕВРОПЕЙСКИ МЛАДЕЖКИ ПРОГРАМИ И ИНИЦИАТИВИ”**

НАЦИОНАЛНА ПРОГРАМА ЗА МЛАДЕЖТА

(2011 – 2015)

I. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Програмата е инструмент за изпълнение на приоритетите на националната политика за младите хора. Тя се базира на отчетените потребности на младите хора в страната и е в синхрон с приоритетите на европейската политика за младежта.

Програмата е разработена въз основа на изводите и препоръките от направената в началото на 2011 г. оценка на предходните национални програми за младежки дейности - Програма за младежки дейности (2008-2010) и Национална програма „Младежки информационно – консултантски центрове” (2007-2010). При оценката на предходното поколение програми са идентифицирани и изследвани измерими индикатори, които са използвани за определяне на конкретни очаквани резултати от настоящата програма. Тя е логическо продължение на техните цели и приоритети. При разработването на програмата са взети под внимание и текстовете на ревизираната Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите, приета от Съвета на Европа, Бялата книга на Европейската комисия “Нов тласък за европейската младеж”, Световна програма за действие на младежта, приета с резолюция на Общото събрание на ООН, Европейски младежки пакт, Стратегия на ЕС за инвестиране в младежта и мобилизиране на нейния потенциал, Обновена рамка за европейско сътрудничество в областта на младежта (2010-2018) и Структурния диалог на тройното

председателство на ЕС (януари 2010 – юни 2011 г. Испания, Белгия и Унгария).

Програмата е в съответствие и изпълнява целите на Националната стратегия за младежта (2010-2020), приета от МС през октомври 2010 г. Текстовете са съобразени и с други нормативни документи, резултатите от проведени проучвания и анализи на състоянието и потребностите на младите хора в страната.

На 1 декември 2009 г. влезе в сила Договорът от Лисабон, който овласти Европейския съюз с компетентност да предприема действия за подкрепа, координиране или допълване на действията на държавите-членки в областта на младежта с цел насърчаване участието на младите хора (чл. 2д, б. „д” и чл. 149). На 3 март 2010 г. Европейската комисия представи Стратегия ЕВРОПА 2020 за интелигентен, устойчив и приобщаващ растеж (СОМ(2010) 2020), чиято ключова инициатива „Младеж в движение“ е насочена към подобряване постиженията на образователните системи и улесняване навлизането на млади хора на пазара на труда.

Основните теми и широкият обхват на проблемите, които засягат младите хора, налага прилагането на многосекторен подход в изпълнението на програмата за младежки дейности. В тази връзка тя не може да отбележи напредък без успешното сътрудничество с други сектори - образование, трудова заетост, социално включване, равнопоставеност на половете, здравеопазване, конкурентоспособност и др. Многосекторният подход следва да бъде развиван на национално, регионално, областно и общинско ниво чрез включване на целенасочени дейности в подкрепа на развитието на младите хора в секторните политики и осигуряване на възможности за конструктивен диалог с тях при формулирането, изпълнението и оценката на младежката политика.

Програмата се осъществява от Национален център "Европейски младежки програми и инициативи" за периода 2011 – 2015 г.

Средствата за дейностите по програмата се осигуряват в рамките на бюджета на Министерството на образованието, младежта и науката (МОМН) за съответната година. Средствата са индикативни и ще бъдат регламентирани в зависимост от възможностите на бюджета.

Година	Индикативен бюджет
2011	800 000 лв.
2012	1 000 000 лв.
2013	1 200 000 лв.
2014	1 500 000 лв.
2015	1 800 000 лв.

Национален координатор на програмата е Изпълнителният директор на Национален център "Европейски младежки програми и инициативи" (НЦЕМПИ).

Националният координатор утвърждава условията за разработване на проектни предложения с подробно описание и разяснение на изискванията към организациите и проектните дейности, съобразно определените стратегически приоритети, направления и индикативни дейности.

ВИЗИЯ

Подобряване качеството на живот и реализация на младите хора чрез създаване и прилагане на устойчиви механизми за инвестиране в младежта като значим социален капитал, който допринася за пълноценното социално-икономическо развитие на България като страна членка на Европейския съюз.

Основни принципи за реализацията на Програмата:

- **Съответствие** на програмите и услугите за младежи с националните, европейските и международни стратегически документи – Национална стратегия за младежта (2010-2020), ревизирана Европейска харта за участието на младите хора в живота на общините и регионите, приета от Съвета на Европа, Хартата за правата на човека, Конвенцията за правата на детето на ООН, Европейска конвенция за правата на човека и основните свободи и т.н.

- **Законосъобразност**
- **Недискриминация, обществена солидарност и толерантност** към всички групи младежи.
- **Ефективност и ефикасност** на младежките проекти и инициативи.
- **Децентрализация**
- **Многосекторен подход**
- **Равен достъп** за всички младежи в България.
- **Иновативност** в процеса на планиране и предоставяне на услуги за младежи, младежки проекти и инициативи.
- **Професионализъм** при управлението на услугите за младежи.
- **Ефективност, прозрачност и икономичност** при усвояването на финансовите средства.
- **Надграждане** и усъвършенстване на съществуващи практики, опит и услуги.
- **Изграждане на мрежа от партньорства** на местно, регионално и национално ниво с участието на всички заинтересовани страни.

II. СТРАТЕГИЧЕСКИ ПРИОРИТЕТИ

Стратегическите приоритети на програмата са в подкрепа на изпълнението на стратегическите приоритети на Националната стратегия за младежта (2010-2020).

Приоритет 1. Насърчаване на личностното развитие и икономическата активност на младите хора и подобряване на достъпа до информация и качествени услуги

Основни направления:

- Улесняване на достъпа до качествени услуги за специална подкрепа на пълноценното личностно и обществено развитие на младите хора в съответствие с потребностите и интересите им;
- Разширяване на достъпа до услуги за трудова реализация и стимулиране на предприемачеството и развитието на бизнес умения;
- Развитие на мрежата от Младежки информационно-консултантски центрове (МИКЦ);
- Създаване на условия за баланс между професионалния и личния живот;
- Стимулиране на неформалното учене сред младите хора;
- Популяризиране на формите на неформалното учене.

Индикативни дейности:

- ✓ Проучване на мнението и нагласите на младежите;
- ✓ Разработване и разпространение на информационни материали;
- ✓ Предоставяне на актуална, систематизирана и достъпна информация;
- ✓ Консултиране и обучение;
- ✓ Организиране на национални, областни и общински информационни кампании;
- ✓ Организиране на конференции и младежки дискусии;
- ✓ Осъществяване на обучения, семинари и младежки кампании;
- ✓ Предоставянето на индивидуални, семейни или групови консултации за превенция на рисковото и девиантно поведение;
- ✓ Сформиране на клубове за насърчаване на предприемачеството и срещи с бизнеса;
- ✓ Подготовка на бизнес консултанти в помощ на начинаещи младежи предприемачи;
- ✓ Организиране на стажантски програми за придобиване на мениджърски знания и умения.

Приоритет 2. Повишаване на гражданската активност на младите хора

Основни направления:

- Насърчаване на самоорганизирането на младите хора;
- Насърчаване на инициативи на неорганизирани млади хора;
- Популяризиране и мултиплициране на добри практики на младежка гражданска активност;
- Насърчаване на гражданското образование и обучение по въпросите свързани с правата на младите хора, борбата с дискриминацията и равнопоставеността между половете;
- Младежко лидерство;
- Осигуряване на ефективно представителство на интересите на младите хора във формирането, изпълнението и оценката на секторните политики на национално, областно и общинско ниво;
- Запознаване на младите хора с публичните институциите и с начина на тяхното функциониране;
- Запознаване на младите хора с правата им, като част от местната общност, като граждани на Република България и на Европейския съюз;
- Насърчаване на създаването и развитието на младежко представителство във взимането, изпълнението и оценката на решения, касаещи младите хора;
- Популяризиране на актуални теми в изпълнение на политиките на Европейския съюз, Съвета на Европа и ООН по отношение на младите хора.

Индикативни дейности:

- ✓ Проучване на мнението и нагласите на младежите;
- ✓ Разработване и разпространение на информационни и учебни материали;
- ✓ Организиране на национални, областни и общински информационни кампании;
- ✓ Организиране на конференции, младежки дискусии, конкурси и викторини;

- ✓ Провеждане на семинари и обучения;
- ✓ Обмяна на опит и добри практики;
- ✓ Разработване и издаване на наръчници и ръководства за работа с младежи.

Приоритет 3. Превенция на социалното изключване на млади хора в неравностойно положение.

Основни направления:

- Повишаване капацитета на младежките работници за работа с млади хора в социален риск;
- Насърчаване на сътрудничеството между младежките работници и младежките лидери за приобщаване на младите хора в социален риск;
- Подпомагане на уменията за адаптация и повишаване на пригодността за заетост на младежите в неравностойно положение.

Индикативни дейности:

- ✓ Сформиране на работни групи между социални работници и младежки работници;
- ✓ Организиране на обучения, семинари и конференции;
- ✓ Разработване и издаване на Наръчници и ръководства за работа;
- ✓ Организиране на менторство и стажуване.

Приоритет 4. Развитие на младежко доброволчество.

Основни направления:

- Въвеждане и поддържане на ефективни практики за управление на млади доброволци за набиране, обучение, стимулиране, наблюдение и оценка, както и за признание на постиженията им;
- Насърчаване и организиране участието на младите хора в доброволчески инициативи;

- Удостоверяване и признаване на придобитите знания, опит и умения, получени от младите хора по време на доброволческата дейност;
- Популяризиране на младежкото доброволчество в обществото.

Индикативни дейности:

- ✓ Организиране на кампании за набиране, ориентиране, обучение, признаване и награждаване на доброволци;
- ✓ Осъществяване на младежки дейности и инициативи с участието на доброволци;
- ✓ Осъществяване на обмен на доброволци и доброволчески практики в България;
- ✓ Организиране на семинари и конференции;
- ✓ Подготовка и разпространение на наръчници и ръководства за работа с млади доброволци.

Приоритет 5. Личностно и професионално развитие на младите хора в малките населени места и селските райони.

Основни направления:

- Осигуряване на ефективен достъп до информация, обучение, и консултиране на младите хора в малките населени места и селските райони;
- Електронно приобщаване на младите хора в малките населени места и селските райони към социалните мрежи;
- Насърчаване на участието на младите хора в местното самоуправление.

Индикативни дейности

- ✓ Проучване на мнението и нагласите на младите хора от малките населени места и селските райони;
- ✓ Разработване и разпространение на информационни и обучителни материали;

- ✓ Въвеждане на изнесени/мобилни форми на младежка работа;
- ✓ Предоставяне на индивидуални и групови консултации;
- ✓ Организиране на национални, областни и общински информационни кампании;
- ✓ Организиране на конференции, младежки дискусии, конкурси и викторини;
- ✓ Провеждане на семинари и обучения;
- ✓ Обмяна на опит и добри практики;
- ✓ Сформиране на младежки групи за местно развитие.

Приоритет 6. Развитие на межкултурния и международния диалог сред младите хора.

Основни направления:

- Изграждане на умения за работа в мултикултурна среда;
- Насърчаване и подпомагане опознаването на отделните етнически общности и техните култури за стимулиране на толерантност, разбирателство, взаимодействие и диалог между общностите;
- Насърчаване на мобилността на младите хора в страната и в чужбина;
- Популяризиране на европейското сътрудничество в младежката сфера.

Индикативни дейности

- ✓ Проучване на мнението и нагласите на младежите;
- ✓ Разработване и разпространение на информационни и учебни материали;
- ✓ Организиране на национални, областни и общински информационни кампании, инициативи и събития;
- ✓ Организиране на конференции, младежки дискусии, конкурси и викторини;
- ✓ Обмяна на опит и добри практики.

Приоритет 7. Усъвършенстване на младежката работа

Основни направления:

- Повишаване на капацитета на младежките работници;
- Насърчаване на работата в мрежа и обмяната на опит сред младежките работници;
- Насърчаване признаването на младежката работа в обществото;
- Насърчаване развитието на способности сред младежките работници да могат да отчитат етичния аспект на работа с младите хора и да могат да вземат решения в трудни ситуации.

Индикативни дейности

- ✓ Разработване на информационни материали и наръчници за работа на младежките работници;
- ✓ Популяризиране на младежката работа, принципите за младежка работа и добри практики за работа с млади хора;
- ✓ Организиране на срещи, дискусии и семинари за предоставяне на услуги на местно, областно и национално ниво по различни аспекти от работата на младежките работници (различни форми на младежка работа, различни подходи и методи, различни групи млади хора със специфични потребности);
- ✓ Организиране на обучения за повишаване на уменията и знанията за работа с целевата група в различни области като моделиране на подходящо поведение на младежките работници спрямо младите хора, идентифициране на нужди и проблеми, подбор на правилни подходи за работа съобразно нуждите и др.;

Министърът на образованието, младежта и науката обявява годишните приоритети, направления и индикативни дейности към тях. Те се определят за всяка текуща година в зависимост от конкретните нужди на младите хора и от социално – икономическата среда в страната.

Конкретните условия за кандидатстване за всяка текуща година и размера на отпусканата индивидуална финансова помощ се оповестяват от националния координатор чрез публикуване на конкурсните процедури и предоставяне на детайлни указания за разработване на проекти по програмата.

III. ОПЕРАТИВНИ ЦЕЛИ:

1. Осигуряване на информационни, обучителни и консултантски услуги и насърчаване реализирането на различни дейности и инициативи съобразно нуждите на младите хора.
2. Улесняване на достъпа до услуги на младите хора от малките населени места, както на млади хора в риск.
3. Предоставяне на подкрепа за реализация на национални младежки инициативи и кампании за насърчаване на гражданското участие и образование чрез прилагане на многосекторен подход.
4. Популяризиране на ценностите на доброволчеството и подобряване на практиките на полагане и управление на доброволния труд в България.
5. Предоставяне на предвидените услуги чрез обезпечаване работата на Младежки информационно консултантски центрове, покриващи територията на страната.
6. Признаване и повишаване качеството на младежката работа и насърчаване обмяната на опит и работа в мрежа на младежките работници.

IV. ЦЕЛЕВИ ГРУПИ

Програмата е насочена към:

- Младежи на възраст от 15 до 29 години и
- Младежки работници и други специалисти, които са директно ангажирани с предоставянето на услуги или с други дейности в подкрепа на младежкото развитие.

V. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ

Програмата се реализира на територията на цялата страна.

В зависимост от спецификата на приоритетите и дейностите на програмата и като се отчита нивото на представителност на младите хора по административни области според данни на Националния статистически институт, при финансиране на проекти може да се прилага следното териториално разделение:

- I зона – до 50 000 младежи,
- II зона – от 50 001 до 100 000 младежи,
- III зона – над 100 001 младежи.

VI. СТРУКТУРА НА ПРОГРАМАТА

Програмата предвижда финансирането на младежки дейности по следните основни подпрограми:

ПОДПРОГРАМА 1: РАЗВИТИЕ НА МРЕЖАТА ОТ МЛАДЕЖКИ ИНФОРМАЦИОННО – КОНСУЛТАНТСКИ ЦЕНТРОВЕ (МИКЦ)

Специфични цели:

- Въвеждане на пакет от услуги предлаган от всички Младежки информационно - консултантски центрове по програмата с цел личностното развитие и професионална реализация на младите хора;
- Въвеждане и прилагане на механизми за мониторинг (вътрешен и външен) с цел гарантиране на качество и ефективност на предоставяните услуги;
- Създаване и прилагане на механизъм за обратна връзка с потребителите на услугите, предоставяни от МИКЦ;
- Широко популяризиране и активно предлагане на предоставяните услуги с оглед на разширяване на кръга на обхванатите млади хора, младежки групи и организации;
- Подкрепа на дейности, инициирани от млади хора в зависимост от потребностите им за организиране на свободното време и насърчаване на здравословния начин на живот
- Предоставяне на непрекъсната подкрепа на младежките работници и другите специалисти, които работят с различни групи младежи под формата на периодични обучения, консултации, възможности за обмяна на опит и добри практики.

Индикатори за постигнати резултати:

- Брой създадени младежки информационно - консултантски центрове;
- Брой и вид предоставени информационни услуги;
- Брой и вид проведени обучения;
- Брой участници в обучения;

- Брой, вид и честота на предоставянето на консултации на млади хора;
- Брой и вид кампании и инициативи;
- Брой млади хора участвали в различни кампании и инициативи;
- Брой заети млади хора;
- Брой млади хора започнали собствен бизнес;
- Брой млади хора от малки градове и села получили услуги по програмата;
- Консултирани и обучени младежки работници и други специалисти, които работят с младежи и млади хора в риск.

Очаквани резултати:

- Реализиране на териториално покритие на програмата – създаване на минимум 30 младежки информационно - консултантски центрове;
- Повишена информираност на младите хора за възможностите за професионална и личностна реализация – минимум 300 000 млади хора получили информационни услуги;
- Повишени професионални умения и ориентация за интеграция в различните сфери на общество-политическия и икономически живот на страната
 - минимум 20 000 млади хора получили специализирани консултантски услуги;
 - минимум 5000 млади хора участвали в минимум 300 обучения;
 - минимум 1000 заети млади хора,
 - минимум 200 самонаети млади хора
- Изградени устойчиви нагласи към отговорен начин на живот и цивилизовано взаимодействие с хора и институции в обществото – минимум 100 000 млади хора участвали в минимум 500 кампании и инициативи;
- Подобряване на възможностите за професионална и социална реализация на младите хора в малките населени места и селските райони – минимум 20% от младите хора, взели участие в различни инициативи, живеят в малки населени места и села;
- Повишена квалификация на младежки работници за работа с млади хора и младежи в риск от социално изключване – минимум 200

младежки работници участвали в минимум 10 различни обучения и семинари.

ПОДПРОГРАМА 2: НАЦИОНАЛНИ МЛАДЕЖКИ ИНИЦИАТИВИ И КАМПАНИИ

Специфични цели:

- Подкрепа на дейности, инициирани от млади хора – организиране и провеждане на инициативи и кампании на общинско, областно и национално ниво по актуални теми, свързани с приоритетите на Националната стратегия за младежта (2010 – 2020) и политиките на Европейския съюз, Съвета на Европа и ООН по отношение на младите хора **в областта на гражданското участие и образование;**
- Подкрепа на дейности и инициативи на млади хора, обвързани с належащи нужди на младежки общности и с иновативни и креативни методи на реализация, които водят до дълготраен ефект.

Индикатори за постигнати резултати:

- брой и вид на младежки инициативи и кампании;
- брой участници в кампаниите и инициативите;
- брой и вид форми на взаимодействие, заложен в младежките инициативи/кампании, с преките им целеви групи;
- брой иновативни и креативни методи и подходи за реализация на кампании и инициативи;
- брой и вид послания, разпространени чрез младежките кампании.

Очаквани резултати:

- Утвърждаване на неформални подходи и методи в младежката работа за насърчаване на гражданското участие – въвеждане на минимум 20 нови подходи и методи;
- Повишаване на активната гражданска позиция и включване на младите хора – минимум 100 000 млади хора участвали в минимум 200 инициативи в поне 20 направления;

- Активизиране на участието на младите хора при решаване на младежки проблеми – минимум 5 000 млади хора участвали в различни дискусии, дебати и конференции по различни проблеми и задачи;
- Подобряване на възможностите за професионална и социална реализация на младите хора в малките населени места и селските райони – минимум 20% от младите хора, взели участие в различни инициативи, живеят в малки населени места и села.

ПОДПРОГРАМА 3: МЛАДЕЖКО ДОБРОВОЛЧЕСТВО И УЧАСТИЕ В ДОБРОВОЛЧЕСКИ ИНИЦИАТИВИ

Специфични цели:

- Прилагане на формите на неформалното образование за придобиване знания, умения и опит на младите хора в сферата на доброволчеството;
- Подкрепа на дейности, насочени към инициране на кампании за набиране на доброволци с цел осъществяване на младежки дейности и инициативи;
- Подкрепа на дейности, свързани с отбелязването на Европейската година на доброволчеството (2011) и с популяризирането на доброволчеството за целия период на действие на програмата.
- Осъществяване на обмен на доброволци в България;
- Мотивиране на различни местни организации и институции да предоставят възможности за доброволна работа на младежи;
- Популяризиране на възможностите за полагане на доброволен труд в страната и Европа;
- Разработване и прилагане на обучителни програми за работа с млади доброволци;

Индикатори за ефективност:

- брой и вид младежки инициативи с участието на млади доброволци;
- брой млади доброволци участници в различни инициативи;
- брой и тип приемащи доброволци организации/институции;
- брой и вид обучителни програми за работа с млади доброволци;

Очаквани резултати:

- Увеличен брой младежи, участващи в младежко доброволчество – минимум 10 000 млади хора привлечени като доброволци за осъществяване на младежки дейности и инициативи;
- Увеличаване на броя на младите доброволци, осъществили дългосрочно доброволчество (над два месеца) – минимум 2 000 млади хора, положили дългосрочен доброволен труд в различни организации или институции;
- Възраждане на доброволческите ценности и практики за упражняването на доброволен труд – минимум 200 институции изявили желание и приели млади доброволци за срок по-голям от 2 месеца;
- Разработени професионални модели за работата с млади доброволци – разработени и приложени на практика обучителни програми за работа с млади доброволци, обучени минимум 13 000 млади хора.

ПОДПРОГРАМА 4: РАЗВИТИЕ И ПРИЗНАВАНЕ НА МЛАДЕЖКАТА РАБОТА

Специфични цели:

- Повишаване на капацитета на младежките работници;
- Насърчаване използването и прилагането на подходящи подходи и методи в младежката работа;
- Подкрепа на дейности, насочени към инициране, създаване и развитие на мрежа за обмяна на опит, добри практики на младежките работници;
- Насърчаване създаването на етичен кодекс в младежката работа и прилагането му от младежките работници;
- Популяризиране на младежката работа.

Индикатори за ефективност:

- брой и вид обучителни програми за повишаване на капацитета на младежките работници;
- брой обучени младежки работници;

- брой идентифицирани и използвани в младежката работа методи и подходи;
- брой осъществени срещи и конференции;
- брой и вид информационни кампании;
- създадена мрежа на младежките работници;
- разработен и приет етичен кодекс за младежка работа.

Очаквани резултати:

- Повишен капацитет на младежките работници – минимум 300 младежки работници повишили знанията и уменията си;
- Идентифицирани и популяризирани добри практики;
- Създадена мрежа на младежките работници – минимум 50 организации и 200 младежки работници участващи в мрежата;
- Създаден етичен кодекс на младежките работници.

VII. КОНТРОЛ, НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПРОГРАМАТА

Контрол

Контролът по изпълнението на програмата се осъществява от министъра на образованието, младежта и науката.

Наблюдение

Мониторинг на текущото изпълнение на утвърдените дейности по финансираните проекти и верифициране на постигнатите резултати се извършва от Националния център "Европейски младежки програми и инициативи".

Наблюдение на текущи дейности и проекти се извършва и от Дирекция „Младеж” в съответствие с функциите, описани в Устройствения правилник на МОМН.

Оценка

Предвижда се да бъдат осъществени междинна и крайна оценки по програмата за установяване на съответствието, ефективността, ефикасността и устойчивостта при изпълнението и.